

Megjelenik minden csütörtökön. — Előfizetési ár: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyedévre 1 frt. — Hirdetések ára: 4 hasábos petitsor 8 kr. Az előfizetési pénzeket a Szent-István-Társulat igazgatóságához, a kéziratokat a lap szerkesztőségéhez (IV. Lövész-utca 13. sz.) kérjük küldeni.

Budapest, 1884.

40. szám.

Október 2.

A m. k. operaház.

Ne csodálkozzék a nyájas olvasó, hogy e névvel lapunkban találkozunk.

Mi a szépet és a szépművészeteket is mindenkoron olyan dolognak tartjuk, mely vezethet és sok esetben valóban is vezet Ahhoz, ki maga a szépség.

Tudjuk, hogy manap a művészetek nem ritkán az ellenkezőt eredményezik. Tudjuk, hogy a művészetekben is uralkodik korunk signaturája: az anyagelviség. Tudjuk, hogy ezen anyagelviségnél fogva a művészetek erkölcsi szempontból gyakran több kárt mint hasznot hajtanak.

De mind ez meg nem ingat minket abban, hogy a művészeteket nagyrabecsüljük és tiszteljük.

A művészetek mai iránya csak kóros kinövés, csak sajnálatra méltó aberráció. Ez nem a művészetek természetében, hanem csak ama visszaélésben rejlik, melyet a művészetekkel üznek. Elpusztul, el kell pusztulnia a salaknak, hogy tisztán és teljesen megmaradjon az igazi arany.

S azért sem bizalmatlansággal, sem egykedvűséggel, hanem valódi benső örömmel üdvözöljük a m. kir. dalműszínház megnyitását.

Van és lesz hazánk fővárosában a muzsáknak szentelt hely, hol dal és zene — ezen két leginkább nemesítő művészet — ápolatni fognak. A dal egyesítő, a zene nemesítő hatása fővárosunk és közvetve hazánk kulturájára a legüdvösebb befolyással leend. Volt eddig is operánk — az igaz — de most már remcsak hogy van palotánk, melyet méltó önérettel és jogos büszkeséggel minden idegennek megmutathatunk, de van a dalművészetnek külön otthonja, külön e célra berendezett, fényes és alkalmas otthonja.

Azért örülünk szívünkbelől és örömmel üdvözöljük a magy. királyi operaház mult szombaton történt megnyitását.

De hol van magyar sziv, mely ezen örömet nem egyesítené a hála legbensőbb érzetével. Annak felkent személye iránt, kinek ezen örömet köszönhetjük!

Felsőleges Urunk és királyunk az, ki fejedelmi bőkezűséggel megajándékozta nemzetünket, fővárosunkat ezen pazar fényű palotával.

Ez a fejedelmi bőkezűség, mely majdnem kétszeresen visszaadja a nemzetnek, amit a nemzettől évenként kap, őszinte igaz hálára kötelez minden magyar szívet.

Míg más fejedelmek bőkezűségéről vajmi ritkán, csak úgy elvétve lehet valamit olvasni vagy hallani, addig felsőleges urunk nem mulaszt el napot, hogy a legkülönfélébb jótékony czélokra ezeket ne költson. Hisz alig van ujság-szám, mely a felsőleges király atyai bőkezűségének újabb adatait nem közölné. S mindamellett kifogyhatatlan bőkezűsége még milliókra menő áldozatot is hoz.

Egy fejedelem, ki népei iránti szeretetét oly fényes módon tanúsítja, méltó minden tiszteletre, jobbágyi hódolatra és hálás ragaszkodásra.

Hála Istennek, meg is leli ezt Felsőleges urunk oly páratlan módon, minőt egy európai uralkodó sem tapasztal.

Meg is fogja ezt lelni mindenkor hűséges magyar népében, mely annál bensőbben és élénkebben ápolja az ősköltől örökölt jobbágyi hódolat erényét, mennyivel inkább meggyőződik, hogy Felsőleges királyához nincs fogható az egész világon.

Ugy is legyen ez mindig! Amint látja — és fényes bizonyítékokból mindig jobban és jobban látja — nem-

zetünk, hogy alkotmányos érületre, atyai jóságra, fejedelmi bőkezűsége nézve a mi felséges királyunkhoz hasonlót nem ismer a világ, úgy tapasztalja mindenkor és határozott nyilvánulásokból mindig jobban és jobban tapasztalja — Felső urunk, hogy rendíthetetlen ragaszkodásra, hálás tiszteletre és teljes odaadásra nézve nincs a világon párja a magyar nemzetnek.

Ha a magyar megérdemli, hogy ilyen királya legyen, megérdemli az ilyen király, hogy népének, alattvaló népének ne legyen mása a világon!

Dr. — a n —

Hattyu-dalok.

II.

Lépj közelebb, itt a tükör,
Mit látsz? ugy-e csak magadat?
Előtted áll a pályakör,
Mely tán dícsőbb jövőt mutat?!
Még meszik, hogy széttöröd;
Ez a világ hőcsészete:
Az Istent és az ördögöt
Megölni hajtja végzete.

Szellemi lénye nincs neki:
Erkölesi fenség? volna bár,
Ezt ki nem egyelítheti
Nála sem élet, sem halál.
A kétely örvényeiben
Talál heves izgalmakat,
Melyek a gyalgó emberen
Mint végtusák vonaglanak.

Mig a hit e mennyei szűz
Fénysugarakat hint reánk,
Mint szép ara karjára fűz,
S kik egykor oly gyávák valánk
Megvallani mások előtt,
Ami pedig bent égetett:
Az égi szűz előnkbe jött
S Istenhez így édesgetett.

Sántha Mihály.

A csempész gyermekei.

(Vége.)

V.

Távolban dörgött az ég, de Lajos nem gondolt vele, szilárd és gyors léptekkel haladt előre, s csak akkor állapotott meg, ha körül akart nézni, vajjon nem látják-e a csendörök... Azonban ő csak a menny dörgését hallá, és egyebet nem látott, mint a villám koronkinti fényes cikázását, miért is utját bátran folytató.

Midőn Bethun külvárosához ért, egész erejével kitért a vihar. Lajos nem gondolt arra, hogy valahol menedékhelyet keressen magának, egyenesen ama ház felé indult, melyben a zsák rejtve volt. Jelt adott, mire felnyílt az ajtó, itt még egy darabka vásznat kért, melylyel betakará a zsákot, és utját ismét folytató.

Az eső csakugy szakadt, korom-sötétség volt, az eget nem lehetett a földtől megkülönböztetni. Lajosnak

ismét át kelle mennie Souchezen, hogy Arrasba juthasson. Egy mérföldnyire falujától, midőn épen egy árkot, az ugynevezett gyilkos-árkot, mely az utat kettévágja, átugrá, fegyveresörgést hall, és kutyája is megállapodik, nem csekély ijedséggel csendörök orjáratára következtetett, s csak azon csodálkozott, hogy ezek még nem vették őt észre. Már abban reménykedett, hogy kikerülheti figyelmöket, midőn egy vízzel telt gödörbe esett. Esése zajt okozott, mire a csendörök is figyelmesekké lőnek, és a hely felé közeledtek. A villám fényénél meglátták a csempészt, ki kutyája segélyével magát megmenteni törekedett.

— Le e zsákkal a törvény nevében! kiáltá egy a csendörök közül.

Lajos nem felelt. Emberfeletti erőfeszítéssel sikerült az országutat elérnie, s a veszély nagyságából merített erővel futott tova. A csendörök is utána siettek az erdőbe, de itt lovaik térdig süllyedtek az iszapba, Lajos pedig megnehezítette utjokat azáltal, hogy az ut szélén a bozótok között osont tova.

Midőn kiértek az erdőből, már szürkülni kezdett, és így az üldözés könnyebbé vált: — A törvény nevében dobd le azt a zsákot! kiáltának ismét a csendörök. De Lajos arra gondolt, hogy a dohány, mely a zsákban van, még nincsen kifizetve; meggondolta, hogy ezzel családjának kenyeret akar szerezni; azért csak tovább futott.

Most Souchezbe értek, szegény Lajos azt hívé, ha sikerül házat elérnie, addig, míg homályos az idő, valamely közeli árokban elrejtethi magát. Súlyos terhével tovább szaladt, mezítláb volt, mert cipőit az iszapban maradtak, ruhái át voltak ázva, melle lihegett, alig bírt már lélegzeni... Lion is mindig vele futott.

Egészen közel az óhajtott célnál hallja a csendöröket, amint puskákat megtöltik. Borzasztó gondolat fut keresztül agyán, most eszébe jut a Magdolna ágyánál érzett óvó előérzet, hogy miért indult úgy meg, midőn az őt karjánál megfogá; mégegyszer látni akarja őt, kétségbeesett kísérletet tesz.

— A törvény nevében, le azzal a zsákkal! hangzik harmadszor is a csendörök ajkairól, és midőn nem kapnak választ, tüzet adnak. Egy golyó által találva, földre rogy az üldözött, a másik golyó kutyáját éri, mely vonítva veti magát urára.

Ekkor a csendörök is leszálltak lovaikról, felvették a zsákot, felköték a nyereghez, s tova száguldának.

E közben a mennydörgés felkelté a családot, s már régóta a legnagyobb aggodalom közt voltak Lajos miatt. Tudták, hogy Bethunbe ment, s mivel e tettében felismerék a hősiessé, önfeláldozó szeretetet, buzgón imádkoztak érte. A két puskalövés durranására nagy ijedelem szállta meg őket. Az ablakhoz rohantak és csekély távolságban egy fekete tömeget láttak, a homályban nem vehették ki, hogy micsoda, azonban a villám fényénél csakhamar Lajos élettelen testére ismertek benne, az apa hullája fölött elterülve feküdt Lion, a hű állat.

E pillanatban Magdolna életét érzé kialudni, Mária kezét akará megragadni, s az ijedségtől megdermedt két gyermekre mutatva, szólani akart, de összeesett. Mária föléje hajolt... neki már nem volt többé anyja.

Ebben a pillanatban gördült az országuton egy hintó, mely a szegény ház előtt állott meg. Egy férfi lépett ki abból; ez én voltam. Önök elképzelték fájdalmamat. A lakoma orgiává fajult nálam . . . mindent elfeledtem. Ha követtem volna a gyermekeket, miként azt kötelességem és Isten, kinek áldását az imént tapasztaltam, tőlem követelik, talán még megmenthettem volna az anya életét, hagyhattam volna annyi pénzt a szegény kúnyhóban, hogy az apa felbágyhatott volna veszélyes mesterségével, és nem ért volna oly borzasztó véget. Saját gyöngeségem és barátaim önzése tartott vissza az asztalnál, s csak miután kialudtam szégyenemet, emlékeztem meg hazug ígéretemről.

Egyenesen a kúnyhóba akartam menni, de a csempész hullája elzárta előttem az utat. Lehajoltam, kezemet szívére tettem . . . már késő volt.

Beléptem, midőn Magdolnát megpillantottam, leverten ültem le, hiszen későn érkeztem . . . Hogy hibámat jóvá tegyem, megfogadtam, hogy ez árvák atyja leszek. E naptól kezdve soha többé nem vesztém el józanságomat, és mindenkor fájdalom fog el, ha valamely ünnepelnél látnom kell, hogy egynémely ember mint bódítatja el magát a bor mámore által.

— Nos és elbeszélése morálja? kérdé Gyula.

— Az epilóban van, és az epilóg rövid lesz.

VI.

Kevéssel ezután Párisba tettem át lakásomat. Györgyöt fivéremmel egy collegiumba adtam. Ilma nővéremmel Thibaud-asszony nevelésében nyerte kiképezését.

Azt tudjátok, hogy atyám Marteuil orvos Arrasban halt meg, midőn még 12 éves voltam, és hogy anyámat akkor vesztém el, midőn ez nekem életet adott. Mi tehát egy árvákból álló nagy családot képeztünk.

Azt nem tudom, hogy ezen nagy családomnak vajjon mindenkor igazi atyja voltam-e? miként ezt megfogadtam, de azt tudom, hogy csak egy anya, egy nőalakba öltözött angyal bírhat annyi szeretetet, fáradtságos gondot, imádni való gyöngédséget, és magasztos megadást: mennyivel Mária mindnyájunk számára birt.

Miután tiz éven át ezen földi angyalt oldalam mellett birtam, és láttam, miként édesíti meg fáradalmamat, mint enyhített aggodalmaim között, mint üzé el tőlem a fájdalmakat: hinnem kelle, hogy Isten könyörült rajtam, és megbocsátott nekem. Ilma és Dezső, György és Honoria, ezen boldog párok, kiknek tiszta örömét a te becsvágyadnak fel kellene áldoznom Gyula . . . ezen gyermekek felnőttek, hogy egymást boldogítsák. Miért dultam volna fel szívök frigyét. Nem, megértettem az Isten akaratát, és nem kívántam annak ellenszegülni, sőt magam is azon voltam, hogy örök egyesüléseket elősegíthessem.

Az utolsó őszi szünnepokat Arrasban töltöttük el. Egyik este Lajos és Magdolna közös sirjoknál voltunk, midőn épen haza felé jövének, a souchezi templom harangja egy haldokló szív megtörését hirdeté a hiveknek. Máriára tekintettem, kit karonfogva vezettem, szememben könyök voltak.

— Nemde Mária, így szóltam hozzá, e harangszó mindenkor szomorú emlékeket idéz fel lelkünkben? Nem tehetnék-e, hogy örömrre is hangoljon már egyszer? Ha akarod, úgy rövideden mindnyájunk közös örömét hirdetheti. Mária, akarsz-e nőm lenni, és velem az élet örömét és bánatát megosztani?

A kedves leány kezét nyujtá, s kimondá az engem oly boldoggá tett szívet. A harangszó pár hét múlva esküvőnkön csakugyan örömrre csendült meg . . . s e naptól kezdve a csempész leánya Marteuil orvos neje.

— Ez történetem, Gyula, s legalább azon becseslel bir, hogy igaz, mondá az orvos barátja felé fordulva, ne engedd tehát, hogy arcod és szavaid szivedet rágal-mazzák, oszd meg velem örömemet; mondd, hogy helyzetemben te is hasonlóképen cselekedtél volna; szeress ezentúl is, miként én szeretlek kedves, becsvágyó barátom.

Gyula meghatottan szorítá meg az orvos kezét; mondják, hogy a leendő diplomata szemében könyök ragyogtak. Mi Marteuil többi barátját illeti: ezek is épen úgy le voltak győzve, mint emez.

— Hát önök, uraim, nem tánczolnak? kérdé egy fehérbe öltözött gyönyörű szőke nő, a szobába lépve. Vajjon mi lehet ezen órába tartott tanácskozásuk tárgya?

— Kedves Mária, mi most oly tárgy fölött beszélgetünk, mely ép oly dús tartalmára nézve, mint amilyen régi t. i. hol található fel a valódi igaz boldogság?

— Ah, akkor kétségtelen, hogy a vélemények nagyon különbözök valának, mert mindenki más nézetel bir a boldogságot illetőleg.

— Nem, mondá Gyula, a mi értekezletünk csodálatos következtetéssel bir, ezzel azt akarom mondani, hogy a kegyed megjelenésénél mindnyájan egy véleményen voltunk az iránt, hogy minő válasz adandó a feltett kérdésre.

— És ha szabad kérdenem, hol vélik önök a boldogság székhelyét rejteni? kérdé Mária.

— Egyhangulag kegyednél! volt a válasz.

(S . . . a. után.)

Rajkai Czeczilia.

Idegen költőkől.

Reggeli ima.

— Klopstock. —

Ha majdan a halálnak
Mély álmából fölébrednek,
S tépett gyümölcssein a fájdalomnak
Örömkönyüket ejtnek e szemek:
Oh más lesz akkor szívem ébredése,
És más lesz szent czélhoz érkezése
Letűnt bús éjem álomképein,
Nagy nap, derűlted szent sugárain!

Oh add, öröklét Atyja,
Óh add, Atyám, egedbe fenn:
A vándorlónak élte, pillanatja
Nagy Istenének fölszentelt legyen! . . .
Ki ébredést leheltél gyermekedbe,
Hálám szárnyaljon szent körödbe,
Neked ajánlva boldog érzetim,
Neked ajánlva szenvedéseim,

Hogy szent örömben éljek,
Ha ajkam végfohásza száll,
Hogy boldogulva nézzen vissz' e lélek
Hebron nyugalmas, csendes partinál...
S enyhítsd, Atyánk, a végnek szenvedését,
Nyúgtasd a szívnek gyengülő verését,
Fiad, ki akkor is feléd mutat,
Magasztalón nagy voltodat!

V. Horváth József.

Épen mint a madarak.

— Elbeszélés. —
(Folytatás.)

II.

Ifju évek gyorsan mulnak s ezerféle benyomásaikkal ép oly gyorsan érlelik az ifju kebelt. — Felköltik benne a gondolkodást, öntudatra hozzák az érzelmeket s mikor önmagát ismerni kezdi, mások keblébe is behat tekintete. Lassankint feltárul előtte az élet s eszmék tűnnek föl előtte, melyek a nemes gondolkozásu lelket lánggra gyutják s e szent lelkesedésben érezni kezdi emberi méltóságát.

Tiszta keble csendjében a szenvedélyek viharai még nem dülnek, azért könnyen megérti a nagy Teremtő azon szavát, mely minden egyes léleknek tudtára adja rendeltetését s őt hivatása tudatára hozva, az ifju homlokra az öntudat komolyságát és férfias diszét tűzi.

A gyöngye női kebel is fejlik minden tavasszal, csakhogy ő szendébben, észrevétlenül növekszik. — A kis ibolya is nő a hatalmas tölgy árnyában; de míg ennek viharra van szüksége, hogy izmosodjék, — a kis virágot magán állva, a legkisebb vész is elpusztítaná. Azért elbukik szendén a világ elől s csak illatát árasztja szét.

Az ifju zárdanövendék szive is csendesen, észrevétlenül fejlett a magányban, a kedves nővérek szerető gondoskodása alatt s vidám növendéktársai kedves körében.

A virágos, lombteli zárdakertben csendes nyári alkonyatkor sok édes ábrándban szállott lelke a multba és jövőbe, s a kedves gyermekből lassankint bájos ifjú lányka lett, szívében boldogító érzellemmel, lelkében emelkedett nemességgel. S míg az telve volt minden kincsessel, melylyel mást boldogíthat, — keblében az égi hit fejté ki hatalmát, mely a gyöngye szívnek földön túli erőt ad az élet veszélyteli csapásaiban és szenvedéseiben.

Jenő lelkében is meghozá minden év gazdag ajándékát.

A csintalan, játszi kebel szeretetreméltó ifjú lett s a pályaválasztás komoly pillanata csakhamar megérkezett.

Nyugodt, derült arcán komolyabb gondolatok kezdtek tükröződni s szellemes, csillogó szemével komoly meggondolással tekintett a zajló életbe; csapongó lelke lassanként megnyugodott a lelkében emelkedő eszmény előtt s gyönyörteljes elhatározással tűzte ki élte célját.

Vannak perczek az ifju, nemes lelkek életében, melyek annak legfájdalmasabb, de egyszersmind legragyogóbb szakát képezik: midőn a lélek az életküzde-

lem első benyomásai alatt rendeltetése titkát megfejteni törekszik.

A lángoló képzelem ezerféle alakban festi az élet-eszmény emelő alakját. Lázás nyugtalansággal számíthatja önerőit, kutatja lelke vágyait, míg végre önmagán fölül emelkedve, magasztos önzetlenséggel elhatározását kimondja.

E szép idő Jenő életében is bekövetkezett.

Mily pályára hívta a Gondviselés az ifjút, kinek keble telve van lángoló, emésztő érzellemmel; csapongó nyugtalan lelke a földi vágyakon fölül emelkedve, csak magasztos célok után eseng, azokért lelkesül; s a szív nem elégedve meg egy kis kör boldogításával, a számtalan szenvedő emberi kebel megnyugtatásaért eseng? — S kit az élet fájó küzdelmeiben megtört szívek kinja és boldogtalansága annyira meghat, hogy megfélekedve az édes békéről, mely önszívében honol, mások kínjai láttára a fájdalom tengerébe merül, s csak akkor hinné magát boldognak, ha a sok szenvedőt saját örömei feláldozásával boldogíthatná? . . .

A nemes lelkű ifjú megérté az Ég intését szívében s egy földöntúli elhatározással, mely csak a kiválasztott lelkek sajátja, ama pályára lépett, mely eszméjében magasztos, milyen csak Isten gondolata lehet, s melyet a hivatottak ép oly magas fönségre emelnek, mint ahogy az azzal hivatlanul visszaélők lealacsonyítani nem képesek.

— Jenő fölvette a papi öltönyt s a lelkészi pályára készült

III.

Az ébredő tavasz idején van a Feltámadás magasztos ünnepe.

Az egyház leveti ilyenkor a gyászt, melyben arra készült s diadalmi örömet sugárzó szertartásokkal üli meg e lélekelő ünnepet.

A főváros is leveti ilyenkor szomorú közönyösségét és minden templomában hullámszik a hívők serege; s akit egész éven át nem száll meg a vallásos érzés, ilyenkor mégis megindul a szerető Megváltó e nagy önfeláldozásának gondolatára, melynek emlékeit e napok rendelve vannak.

Hát a romlatlan, hitbuzgó lelkek mily érzelmek közt ünneplik e napokat, a Szeretet diadalának ünnepeit!?

A legkedvesebb feltámadási ünnepek egyike az... apácák templomában van. A vallásos érzés melegségével folyik le az ünnepély, melyben a legérzékenyebb kebel is meghatottsággal vesz részt.

A bársonyszőnyeggel borított szentélyben számtalan vidám gyertyafénnyel borítva áll az oltár, a templom minden része telve van hívőkkel s ünnepélyes csendben várják a szertartás kezdetét.

Végül a díszes ruhába öltözött papok serege kijő s a szent sirhoz indul.

A segédkező ifju papnövendékek között van egy, ki el nem titkolhatóan meglepetve lépett az oltárhoz, mely körül az intézeti növendékek hóféhér ruhában, szende, komoly arccal térdeltek.

Az ifju szelid, nyugodt vonásain meghatottság tükröződött s lelkes, lángoló szeméit a térdelő leánykák

közt jártatá valakit keresve, — míg egyszerre megindultan földre síté.

Jenő és Ilonka látták egymást. —

Ilonka a fátyolos hófehér ruhában, nyakán kis arany kereszttel, angyali arczával mély benyomást tett ifju barátjára.

Jenő keblében csodás érzelmek hullámzottak; ... öröm, fájdalom ... bánat ... gyöngeség.

Az ősz apát a szent sir előtt térdelve, a Megváltó szenvedéseiről elmélkedett s az egész templomban mély esend volt.

E mély esendben Jenő csak szive dobogását hallotta, mely erős kézzel kormányzott férfias lelke esendőjét fölverte.

Mint midőn esendes nyári alkonyatkor, ha a nyugvó nap andalító békébe ringatja a lelket — megszólal a falu kis harangja s keblünkben ezerféle érzelmek ébrednek: az öröm, mely gyermekkorunkban lelkünk állandó lakása volt, s a fájdalom, melyet kedveseink temetésén a kis harang sirva visszhangzott: így hullámzott Jenő lelkében is az érzelmek.

A pálya volt eszében, melyre lépett.

(Vége következik.)

TÁRZA.

Montalembert gróf ifjusága éveiből.

Az egyház e nagy bajnokának emléke mindnyájunk szívében él. Sokat fáradozott, sokat küzdött az egyház szent ügyeért hatalmas tollával és nem kevésbé hatalmas szónoklataival. Ha egy perczig, életének vége felé, lelkében kételyek támadtak is egyházunk helyzetének jövője iránt, s pillanatig habozni látszott a követendő helyes utra nézve, teljes keresztény resignatióval végezte be fényes földi pályáját.

E napokban egy francia mű került kezünkbe, melynek címe: *Levelek egy tanulótarshoz Montalembert Károly és Cornudet Leó általa.* (Lettres á un ami de collègue par Charles de Montalembert et Léon Cornudet. Páris 1884.) Második, bővített kiadása egy hasonczimű, 1873-ban megjelent műnek.

E műből tanuljuk, hogy minő volt Montalembert, saját levelei szerint, ifjusága éveiben.

E czikk kis keretében csak néhányat vehetünk föl ifjusági nyilatkozataiból. De azok is eléggé jellemzik az ifju lelkületét oly korban, midőn Franciaország ifjuságának nagy része a hitetlenségnek és modern liberalizmusnak hódolt.

A collegiumból való kilépése után írta Montalembert barátjának:

»Isten jótéteményekkel árasztott el bennünket; oly állapotba helyezett, hogy hasznunkra fordíthatjuk századunk világosságát; életünket megszentelte a vallás által; kedvessé tette a barátság által. A mi hálánk soha sem fog megmérkőzhetni az ő irgalmasságával; de hálánknak legalább bizonyítékát adhatjuk azzal, hogy az ő dicsőségének és akaratának szenteljük életünket.

»A vallás, a szabadság, az erény örök alapjai. A mi kötelességünk Istent szeretni és szabadoknak lenni. . . Szeretni fogjuk Istent teljes szívünkkel, és felebarátunkat, mint minmagunkat.

»Oly században, melyben félreismerik a kereszténység magasztos igazságait, s annak titkaiból gúnyt űznek, föl fogjuk

áldozni minden hajlamainkat, s le fogunk győzni minden ellenkezést, hogy az Isten iránti hűségben megmaradhassunk. Mindenben meg fogjuk tartani az isteni törvényeket; emberi tekintet által soha sem engedjük magunkat arra ragadtatni, hogy vétkes népszerűségnek hódoljunk. Azon leszünk, hogy egyetemes szeretetet gyakoroljunk . . .

»A szabadság lesz egyedüli szenvedélyünk; soha sem fogunk szünni munkálkodni, hogy azt hazánkban meghonosítsuk. Nem lesz oly nagy áldozat, melytől rettegünk, ha arról van szó, hogy a szabadságot védelmezzük . . .

»Erkölcünkhez soha gáncs ne férjen.«

A tizennyolcz éves Montalembert szerette tehát a vallást és szabadságot. A fiatalság akkor Franciaországban (és talán ma is mindenütt) a liberális pártért lelkesedett. E pártot Montalembert ifjusága idejében fényes nevek tették vonzóvá. A legolvasottabb írók e párton állottak.

Az Angliában nevelkedett Montalembert Albion intézményeiért lelkesedett. Burke, Fox, Pitt emlékeivel volt eltelve lelke. Beszédeiket kívülről tudta.

E lelkesedése utat tört magának, midőn utóbb a politikai szószék egyik vezérszereplője lett. De amellet lelle egész hévével csüngött vallásán. »Megtudtam őrizni vallásomat, a százhusz hitetlen közepette; remélem, Isten megadja a kegyelmet, hogy függetlenségi elveimet se veszítsem el egy tucztat abszolutista közt.«

Montalembert ifju lelkét kétségtelenül érinté az új idők lehe; nem tartozott azok közé, kik a jövő eszményét mindenben a multban keressék; tudván, hogy a történelem nem ismétlődik, korához alkalmazkodott. Százada nyelvén szólott, s nem volt azon véleményben, hogy föladata csak anathémákat mondani azon társadalomra, melynek ő is szülötte vala. Nem félt a tudománytól, sőt inkább, az emberi tudás mérhetlen terére az ifju hév egész hatalmával veté magát.

Magasan lobogtatta a Credo zászlaját: »Mi a keresztetek fia vagyunk, írta, nem fogunk hátrálni Voltaire fiai elől.« De a keresztetek fia nem ölte el szívében az emberi érzelmeket: szükségét érzé a nyilvános életnek. A self-governmentet az új társadalmak palladiumának tekintette, s megesküdött, miszerint megmutatja a világnak, hogy lehet valaki feddhetetlen katolicus, s mégis védelmezheti az intézményeket, melyeket Franciaország önmagának adott.

Lehetek benne illusiók, de azok nemesek valának. A szabadságért annak legtisztább értelmében lelkesedett.

Mióta a liberális pártra nézve a szabadság kintorna lett, melylyel a tömeget mulattatja és ámitja, tudjuk, mit kelljen gondolnunk a modern alkotmányban hangoztatott phrasisokról. Más részt világosság eredett sok pontra nézve, mióta Franciaországban is az 1879-ből fejlődött társadalom oly sok tekintetben érintkezik az egyházzal.

Azóta mind világosabbá lesz, hogy a keresztény lelkiismeret mit enged meg és mit tilt. Nekünk ujjmutatóink a pápák encyclicái.

Egyébiránt az ifju Montalembert sem engedte magát át teljesen az illúzióknak. Előérzetével birt az eseményeknek, melyek utóbb bekövetkeztek. Bámulatos, hogy még mint iskolánövendék 17 éves korában 1827-ben írhatta e sorokat:

»Midőn el fog érkezni a diadal órája; midőn a mai liberálisok uralomra emelkednek, a mi nem sokára be fog következni: akkor szerepem megváltozik, mert változik maga a küzdelem. Akkor nem a szabadságot és alkotmányt kellend többé védelmezni; akkor a kereszténység, a catholicismus leend kitéve az

istentelenség, a deismus, a protestantismus és mindazok megtámadásának, kik az igaz vallás ellenségei . . . Amit bizonyosan tudok, az, hogy azon pillanattól fogva a vallás védői mellé állók, bár kik legyenek is azok. Az igazság nekem több, mint a szabadság; buzgalmam, odaadásom, ha ez lehetséges, még növekedni fognak az ügy fontosságával, mely azokat igénybe veendi. Minden, amit remélek, az, hogy ezen végzetes crisis előtt megengedtessek megmutatnom, mily kevésbé félek a hatalomtól és mennyire imádom a szabadságot. De bármint legyen is, lélekben áthelyezem magamat azon pillanatba, midőn elválva azoktól, kikkel addig együtt küzdöttem, félreismertette talán saját hazám által, azok közé soroztatom, kiknek politikai elveit elítélik, de kiknek lobogóját Krisztus Jézus keresztje képezi. E gondolat elszomorít, de nem veszi el bátorságomat.

Titus-Livius mondá, hogy a hazának föláldozni tartozunk nem csupán az életet, hanem magát a becsületet; e szavakat a vallásra alkalmaztatam . . . a vértanu koronája előttem sokkal magasabban áll, mint a hazafié.

1830 után visszatér ugyanazon tárgyra és nem kevesebb lelkesedéssel. Biztos kézzel mutat a mindig növekedő forradalom elkerülhetlen következményeire: a hitbeli és állami atheismusra, a demokratiai nivellozásra.

»Győzedelmeskedjék bár e szellem, vagy ne, írja tovább, azon naptól fogva én hő és kérlelhetlen ellenségének nyilvánítom magamat. A maradiak közt lennem nehezemre esik nekem, ki annyira szerettem a haladást és vilárosságot; de azt a lelkiismeret szintegy, mint az ész kötelességemmé teszik. — Nem, az a szabadság, melyről mindketten ábrándoztunk lelkeink ifju hevében, nem volt egy utazó-kereskedő szabadsága; nem a journalizmus és industrializmus alakatlan vegyüléke; annak nem volt elve megtagadni a multat és megfélekedni a másik világról; hanem történelmi, költői és vallási alkotás vala.»

S kívánjuk tudni, mi emelte Montalembert-t azon piedesztalra, melyre gyorsan jutott? S mi mentette meg kerának durva aberratióitól? Tehetsége mellett a *munka*. A tanulás, a tudomány forró szeretete óvta meg a kísértetektől, s ápolta benne az eszmény utáni törekvést.

Egyik levelében írja barátjának:

»Mig te kissé lustálkodol, hallgasd meg csak, mit olvastam azon hónap alatt, melyet Roche-Guyonban töltöttem. Először is egészen olvastam Byront, ami nem csekély dolog, s Delolme kitűnő művét az angol alkotmányról; az Odysseát egészen görögül, 24 éneket, naponkint egyet; Thomsont, Cowpert; Plinius leveleit s a Lettres provinciales-okat, Bonhours Xav. sz. Ferencz életét; a Merkur 3 kötetét; végre az Excerpta graeca költészeti részét.

Mit szólna hozzá?»

Akik tehetik, ne mulasztják el a cikkünk kezdetén jelzett könyvet elolvasni. Hazánknak is nagy mértékben szüksége volna oly férfiakra, mint Montalembert volt.

RÖVID HIREK.

* **A királyné ő Felsége és Mária Valéria főhercegnő** mult hó 26-án Gödöllőre érkeztek.

* **Az országgyűlést** ő felsége mult hó 29-ikén a budai királyi palota tróntermében trónbeszéddel megnyitotta.

* **Vannutelli Szerafin érsek**, pápai nuntius ur ő excellentiája, ki Esztergomban a bibornok hercegprimás s Kalocsán a bibornok-érsek ő eminentiáknál párnapi látogatást tett, mult hó 26-án este Kalocsáról titkára, Ammoni kanonok kíséretében, a fővárosba érkezett s a központi papnöveldebe szállt. Ő excellentiája itt léte

alatt számos látogatást tett s fogadott. Jelen volt a budai várpalotában az országgyűlés megnyitására is mint vendég a karzaton. A nuntius mult hó 30-ikán kedden utazott vissza Bécsbe.

* **A Mátvás-templom restaurálási munkálatai** gyorsan haladnak előre. A templom impozáns főhajója már teljesen kész s most a mellék helyiségek kiépítésén dolgoznak erősen. A templomnak a pénzügyminiszterium felé eső részére ugyanis két kápolna jó, a Gara- és Zichy-kápolnák, amelyekkel kapcsolatban lesz a sekrestye is. Ezeknek hatalmas méretű oldalfalai már majdnem a tetőzetig készen vannak, hogy télire fedél alá helyezhetik mindahármat. A toronyalaphoz és magának a toronynak építéséhez csak e mellékrészek teljes befejezése után fognak.

* **A Deák-síremlék** sarcophangjának kidolgozását Strobl Alajos szobrászunk műtermében a napokban kezdték meg. A sarcophag nyitott felületén Deák Ferencz holt-szobra nyugszik, mely leomló lepellel van letakarva. A nagy hazafi feje az eredeti után fölvett gypsminta szerint készült s így élethűen mutatja be azt. A sarcophag fejénél nő genius alak ül kiterjesztett szárnyakkal s kezét védőleg emeli a nyugvó fölé. A sarcophag lábánál pedig óriási babérkoszoru nyugszik. A genius alakja, Deák holt-szobra és a koszoru fehér carrarai márványból, maga a sarcophag pedig kékszürke erezett márványból lesz készítve, díszítései pedig bronzból lesznek rá verve. A sarcophag még a télen el fog készülni.

* **Az új dalműszínház** megnyitása mult hó 27-én ment végbe. A megnyitáson ő Felsége is jelen volt. Az ő nagylelkű bőkezűségének köszöni a nemzet a zene és dalművészet ezen fényes csarnokát, mely ugy építészeti, mint berendezés tekintetében valódi remekműnek mondható. Ő Felsége mult hó 28-ikán kelt s Tisza Kálmánhoz intézett legfelső kéziratában örömet fejezi ki a felett, hogy e ház nemcsak építészeti s művészeti szépsége, hanem egész berendezése tekintetében is minden várakozásnak megfelel, s ezért utasítja a miniszterelnököt, hogy báró Podmaniczky Frigyes szinbázi intendánsal, mint az építészeti bizottság elnökével közvetlenül és az ő útján az egész bizottsággal s az illető művészekkel teljes megelégedését és elismerését tudassa.

* **Pompéry János**, a m. t. Akadémia levelező tagja, az első m. ált. bizt. társaság főügynöke, ismert novellairó és journalista, ki az ötvenes és hatvanas években jelentékeny szerepet játszott, s kinek közéletünkben elévülhetlen érdemei vannak, mult hó 28-án, hosszas szenvedés után, életének 65. évében elhunyt. Hült tetemeit szept. 30-án délutáni 4 órakor tették a kerepesi-ut melletti temetőben örök nyugalomra.

* **Templom-szentelés.** Márokpapi, beregmezei községben mult hó 21-én szentelték föl a templomot, mely ft. Schlauch Lőrincz szatmári püspök ur ő excja 10,000 forintos adományából épült. A felszentelést nagyszámu vidéki papság és hívek jelenlétében Schmotzer püspök ur ő méltósága végezte.

* **Arany mise.** P e ő cz Zsigmond alesperes, hédervári plébános mult hó 21-én vasárnap tartotta aranymiséjét. Ez alkalomból hívei ujra aranyoztatták az oltárt, az agg jubilansnak pedig ezüst esemege-tálat és porcellánra festett Mária-képet nyújtottak át. Fogadja ez alkalomból, a Szent-István-Társulatnak évek hosszú sora óta fáradhatlan buzgó tiszteleti tagja, a mi legforróbb szerencsekívánatainkat is.

* Bács megyéből írják nekünk: **Az „Ujvidék“** szept. 21-ik száma Bács megyére nézve főispán-változást helyez kilátásba. Sándor Béláról azt közli, hogy a miniszteriumba vitetnék fel, utódául pedig Ujvidék városának Bácskában is nagyon népszerű és kedvelt főispánja: **Parosetich Felix** volna kiszemelve

E hír csak úgy volna egészen örvendeztető, ha Parcesich Ujvidéket is megtarthatná ami talán nem is incompatibilis.

* **Anyos Pál** hamvai, melyeket a veszprémi szent-ferencziek városi sirboltjában száz év óta kegyelettel őriznek, legközelebb át fognak szállíttatni a veszprémi alsó-városi sirkertbe, s a ferenczieknek szép ízléssel készült sirboltjában fognak elhelyeztetni, melyet Tamasko Antal házfőnök ur a városnak e célra ajánlott.

* **Boraszító orkán** dühöngött mult hó 15-ikének Yokohamában, Japán fővárosában. Több ház elpusztult s a romok számos embert maguk alá temettek. A városban legtöbb kárt azon negyed szenvedett, melyben az idegenek laknak. * **A Lorettói Madonnának**, Rafael híres képének eredetijét állítólag megtalálták egy hyéresi műbarát gyűjteményében.

Tisztelt Jóakaróinknak!

A sok rágalomnak, melyeknek vállalatunk és személyünk kezdet óta ki volt téve, arra kényszerítettek, hogy 1883. év april hó 19-től 23-áig a »Magyar Állam«, »Pesti Napló«, »Pester Lloyd« és »Egyetértés« tisztelt lapokban következő Tiltakozást hozunk nyilvánosságra.

Tiltakozás.

Azon roszakaratu híresztelés folytán, mintha üzletünk egy hasonnevű bécsi cég filialis lenne, ezennel kijelentjük, miszerint ez a legnagyobb valótlanítás, miután cégünk senkivel, eszerint a fentti bécsi céggel sem áll társas viszonyban, hanem önálló társas cég, amely mint ilyen van a váltótörvényeknél bejegyezve és amelynek mi alulírottak, mint ilyenek vagyunk kizárólagos tulajdonosai.

Mindezeknél fogva kénytelenek vagyunk a valótlan hírek terjesztőit — kiket eljárásukban a roszakarat vezérel — aljas rágalmozók-nak bélyegezni.

Zambach és Gavora,

egyházi ruhák és szerek kereskedők.

Mint hogy most ismét értesültünk, hogy üzletünk jó hírvenékek hasonló és ennél aljasabb valótlan híresztelésekkel igyekeznek ártani, fentebbi Tiltakozást ezennel megújítjuk és kérjük a főtisztelendő és nagyrabecsült kegyes vevőinket és jóakaróinkat ellenünk felhozott mende-mondáknak, melyek minden igazságot nélkülöznek, hitelt nem adni és vállalatunkat továbbá is kegyesen pártfogolni.

Mély tisztelettel

Zambach és Gavora,

egyházi ruhák és szerek kereskedők.

IRODALOM.

— Tisztelettel jelentem, hogy: „A ker. vallás isteni eredete“ című pályanyertes művem példányai már május hónapban egytől-egyig elfogyván, sem nálam, sem bármely bizományban nem kaphatók, míg harmadik kiadásban meg nem jelenhetik. — „A kath. egyház isteni szervezete“ című pályamunkám azonban még megszerezhető 2 frt, vagy 10 intentio fejében. (Vámház-körút 4.) Bita Dezső egyetemi tanár.

HIRDETÉSEK.

HILZER PÉTER cs. k. udvari harang- és érczöntődéje Bécsujhelyen

ajánlja magát harangok megrendelésére hang és nagyság szerint. — Az előbb meghatározott hang vagy egy egész összarangozásnak harmoniai accordjárt garantirozva lesz.

igen előnyös fizetési feltételek mellett.

Oltár-harangok.

Harmoniai oltárharangokat igen erős éles hanggal következő áron szállítok: 1 Összarangozás négy haranggal nickel érczből 15 frt. Egy összarangozás nickel érczből három harang 12 frt. Alpaca és rézből 4 haranggal 10 frt. 3 haranggal 8 frt.

Ezen öntőde 1833 év óta áll fenn, mely idő óta a nagyobb harangokból 3780 darab 1.053.620 Kl. súlylyal lett öntve.

Az 1873. évi bécsi világkiállításon két előmeneteli éremmel a Votiv templom számára öntött 8 drb. harang kiállításáért, az alsó ausztriai iparkiallításán 1880 évben az arany-éremmel lettem kintüntetve.

3-6

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tűzoltoszerek-gyára, harang- és érczöntőde,

Buda pesten, Rottenbiller-utca 66. szám,

ajánlja a magas episcopatus, egyházatyák és gondnokoknak rég fennálló és legújabbban a korszellem igényeinek mindenképen megfelelőleg berendezett, hazánk legnagyobb

harangöntődjét

jó csengésű, zenészi összhangu harang-csoportok és egyes harangok készítésére legfinomabb érczből.

Különösen figyelmet, a magas kormány által szabaddalmazott vaskoronáira, és minden dörszűléstől ment tengelygyaira, melyek által a harangok forgathatók, ennél fogva a megrepedéstől óva vannak, könnyen lökölhetőek, a haranglábat nem rázkódattatják, egyszermind a hang teljes kiterjedését, melységet és a prony szilárdságát lehetősitik.

Költségvetések és képes árlapok kívánatra díjmentesen küldetnek.

(10-25)

